

Hlavní název: Česká Thalia
Datum vydání výtisku: 30.4.1867
Číslo výtisku: 8
Druh dokumentu: číslo periodika
ISSN: 1805-3645
Číslo stránky: [81] - 83

SYSTEM
◆KRAMERIUS◆

Podmínky využití

Divadelní Ústav (DU) poskytuje přístup k digitalizovaným dokumentům pouze pro nekomerční, vědecké, studijní účely a pouze pro osobní potřeby uživatelů. Část dokumentů digitální knihovny podléhá autorským právům. Využitím digitální knihovny DU a vygenerováním kopie části digitalizovaného dokumentu se uživatel zavazuje dodržovat tyto podmínky využití, které musí být součástí každé zhotovené kopie. Jakékoli další kopírování materiálu z digitální knihovny DU není možné bez případného písemného svolení DU.

Divadelní Ústav
Celetná 17
110 00 Praha 1

knihovna.du@divadlo.cz

ČESKÁ THALIA.

Číslo 8.

Ročník I.

—:—
List věnovaný dramatickému umění a společenské zábavě vůbec.

Kletba pěvce.

Za starých času kdesi hrad převysoký stál,
Daleko přes krajiny, až k moři krásou plál;
A vákol vonné zahrady — co věnec tvořili,
V nichž vodotrysky v duhovém se lesku měnili.
Král pyšný tam zasedal, vítězstvím zbohacen,
On na svém seděl stolci, bledý a zamračen;
Neb co on myslí hrůza jest a zrak jako je hněv;
A slovo jeho — kletba jest — a písmo jeho — krev.
Jednoho času k hradu přitáhly pěvci dva;
Jun zlatokadeřavý a hlava šedivá;
A stařec s harfou v ruce své, na statném oři jel,
A soudruh jeho květoucí po boku jemu spěl.
I pravil stařec k junu: „Schystán buď, synu můj!
Vzpomeň nehlubších písní, nalaď hlas nejvyšš svůj.
Sebera všechnu sílu svou — rozkoš — spolu i bol;
Srdce pohnouti kamenné — jest dnešní náš úkol!“
Již pěvci stojí v síni vysoké sloupové;
Na stolci svém král sedí po boku králové.
Král, ve strašlivém skvostu, co rudá severní zář,
A jako lůny milostná, jest královnina tvář. —
Udeří stařec v struny — jak moci čarovnou, —
Líbě a vždy mocněji zvuky v ucho plynou;
A junův jasný zavzní hlas, jakby pěl nebes tvor,
A starcův zpěv se přimísí co temný duchův sbor.
O zlatých pěji časích — o lásce — věrnosti; —
O jaru — o svobodě — o mužné hrdosti.
Pějí o sladkém citu tom, jenž prsa protéká, —
O velikosti — jenž srdce povznáší člověka.
A dvořenínům v kole posměch na rtu zanik,
A k Bohu již se kloní i způrný bojovník;
A královna se rozplývá v rozkoši a bolu,
I sejmouc růži s nader svých pěvcům hodí dolu.
„I ženu mou svést chcete, an můj svedli jste lid?“
Tak volá král pln vzteku, že strašno naň je zřít;
I mrští meč svůj — jenž junu v prsa se zaryje,
Z nichž, místo sladkých písní — se proud krve vylije.
A jak by bouří schvácen dav sluchačů prchá;
V náručí mistra svého jinoch již nedýchá.
On — zaobaliv jej ve plášť, na koně posadí —
Pevně jej k sedlu přivázav — opouští náhradí.

Však před vysokou branou starý pěvec stane,
A harfu velké ceny ve hněvu popadne;
A o sloup mramorový jí roztrhání v bolu svém; —
Zvolá — že zahradou to zní, ve zvuku děsivém:
„Běda vám! koby pyšné! Boží vás stihni hněv!
Neznič prostorou vaší — ni struna ani zpěv;
Nechť bédování — sten a vzdech zdě vaše zahalí,
Běda vám! — vy zahrady! ve kráse májové!
Vám ukáží mrtvoly — tahy ty zsinavé;
Naď čímž uschnouti musíte, i studnic prameny;
By v příštích dnech jen pustinu kryly zde kameny.
Běda ti — mrzký vrah! — ty kletbo pěvectví!
Marná buď tvoje snaha po věnci vítězství!
Jmeno tvé zapomenuto v noc věčnou zanikne,
Jako když umírající v prázdný vzduch vydychne!“
Tak volal kmet; — a nebe slyšelo kletby té, —
Hrad v rozvalinách leží — a zdě jsou sesuté;
Jediný sloup jen, jeví nám bývalé slávy moc —
A ten již rozpukán, může se sřítit v jednu noc.
A místo vonných zahrad jen holá pustina;
Strom žádný nedá stínu, vod prázdná píscina;
A jméno krále — nížádná píseň neopěvá;
Zanikl — i zapomenut. — Toť kletba pěvceval
(Uhland.)

Venkovská divadla.

Pravdu sobě mluvmě, dobří spolu buďme.
České přísloví.

Poměry našeho divadla na venku zasluhují, by se o nich promluvilo a to chci učiniti, hledě pouze k prospěchu herectva i obecnstva.

Jak často, ba skorem vždy vyslovujeme slova „věda a umění“ společně, myslíme-li na jedno, tane nám mimovolně druhé na mysl; vždyť pouze věda a umění přivedly lidstvo na stupeň dokonalosti nynější, jim jedině povinni jsme za to co víme a co máme! Než

jak nakládá se s těmi, kdož zanášejí se vědou či uměním, jaké místo vyhrazuje jim obecnstvo ve středu svém? Krátká zde věru odpověď! Svět hoví velikou většinou materialismu, ti kdož hmotného mu podávají užitku, pouze ti stávají se modlami jeho, těm se koří, ty vynášejí, těm buduje pomníky a slaví jich za živa i po smrti. Umělec však, který většinou odkázán, by na krásnější částku člověka — duši — účinkoval, umělec docházívá často místo uznání — povržení! Nad práci jeho pokrčí často prostoučkový nedouk rameny, snaha jeho vyluzuje přechásto pouze útrpný úsměv! A přec liší se člověk hlavně tím jen od zvířete, že má i jiné potřeby než tělesné, že cítí v sobě touhu po něčem vyšším, že cítí potřebu duševního povznesení, jež člověka teprv člověkem činí! Jak málo těch, kdož uznávají potřebu lidí, jež sobě za životní úkol obrali starati se o duševní zábavu člověčenstva, jak málo těch, kdož nespojují s výrazem „umělec“ i výklad „člověk nepotřebný“?! —

Jakkoli jsou slova tato pravdivá, přec nenechá se jich v plné míře užít o venkově. Naše obecnstvo má sice tytéž náhledy, než zaujímá jiné postavení naproti divadlům, než obecnstvo velkých měst — jiné poměry stává je i na jiné stanovisko naproti divadlům.

Nemyslím mluvit o užitečnosti divadla, pomínu také vyčítání blahodějného působení jeho, ponechávaje sobě o tom někdy jindy promluvit, než chci vysvětliti chování obecnstva, jemuž se v mnohém netečnost vytýká a tím i částečně krivda činí, nebo nespočívá na něm ale z většiny na hercích samých.

Stav našich divadel na venkově je věru truchlivý, obecnstvo nařiká stále na ně a ředitel skoro každý stěžuje sobě na účastenství obecnstva. My máme náрек obecnstva za oprávněný a nepřihlasujeme-li mu dokona a ve všem, děje se to hlavně proto, že i s chováním jeho částečně nesouhlasíme. Společnosti naše na venku dají se rozdělit na tři třídy; máme totiž společnosti, které sestávajíce as z 10 údů, plahočejí se z jednoho malého místa na druhé a zde počínáním svým umění a ústavu svému jenom škodí a těch je bohužel dosti; máme pak společnosti, které čítajíce více údů ve větších městech živoří a konečně i takové, které by rády co možná činily, než zlé dědictví po předchůdcích jejich je jim aspoň pro počátek na závalu, a nedá jim hned rozvinouti síly, jak by bylo záhodno. Jak rozdílné jsou společnosti, rovněž rozdílná i působnost jejich. Chváli-li bychom, kdyby naše malé společnosti tak byly organizovány, že by, sestávající z několika řádných údů, v menších městech řádná před-

stavení dávaly, výsledek toho musel by být veliký, ale jak to dosud s 10 čelnými našimi divadly stojí — nemůžeme od nich žádnou propagandu očekávat, ba bylo by skoro záhodno, by se proti těmto nešvarům vystoupilo! Společnost taká na místo aby rozsávala vzdělání, aby šířila osvětu, šíří pravý opak toho. Členové zapomínají úplně na čestné povolání své — ač byli-li kdy o něm přesvědčení — a na místě aby šířili lásku k vědění odstrašují od něho! Kdo, prosím Vás, abyť by i sebe slabšího byl rozumu, může dojíti v divadle, kde herec, málokdy buď slova je mocen, nebo na jeviště vystoupí v stavu, který politování vyluzuje, jakéhosi duševního uspokojení, kdo divaje se na tu komedii, v pravém slova smyslu, přisvědčí tomu, že divadlo nejkrásnější a nejvydatnější školou života?! Ano! divadlo je školou života a musí jí u nás být, ale nedávejte nám tak bídné učitele, nenutte nás, bychom na místě vytrvání ze školy s nechutí utkali!

Hlavní vina toho spočívá v nedostatečném vzdělání našeho herectva. K divadlu se nyní tlačí tolik lidí, že mnohý ředitel je listy a nabízením takofka zasypan, než kdo z nich všech považuje divadlo za něco víc než za dojnici, kde dle jich mínění bezstarostně a dobře žítí bude moci, kdo skoumá sama sebe, prvé než k divadlu přistoupí, zdaž má i vlohy, potřebné vzdělání a hodi-li se vůbec na prkna?! Všeobecně to cítěný nedostatek, že herci naši pokulhávají silně za časem! Než jak tomu odpomoci, když k divadlu se tolik lidí děre, kteří se ničemu v životě vůbec nenaučili? — ba veliká většina nemá ani dostatečné znalosti řeči! Člověku až vlasy vstávají, slyší-li takového umělce krásnou naši řeč na jevišti hyzdit; ba viděl a slyšel jsem jak prostý venkovan se herci pro bídnou řeč vysmíval! — Jeví-li se tento nedostatek tak často a v míře tak svrchované u herců našich, kdož pak diviti se bude a může, že nemají ani ponětí o krasochuti a esthetice, že neznají poměry literární, že nedovedou s nikým o něčem vážnějším promluvit atd. atd. Jaké pak může sobě maloměšťan utvořit mínění o divadle, když vidí herece celý den v hospodě, ba když herci — aby snad práce sobě uspořili — při sklenici úlohy studují a tak — bez potřeby — umění jehož apoštoly býti mají — sami kompromitují. Je to sice trpké a nemilé psátí o takových věcech — ale bohužel ryzí to pravda! —

Dosud jsem mluvil pouze o malých společnostech, než bohužel! že mnohé z toho platí i plnou měrou o našich větších společnostech. I tyto nemožou sobě získati pevně

půdy, nemohou zakořeněle předsudky v obecnstvu překonat. Příčina toho leží na snadě! I zde na závalu velmi často povrchní hra a velmi prostřední chování na venek. Nejsem žádný moralista — a není i úlohou mojí, kantorovat herce a ředitele, než nemohu se ubránit té myšlence, že půjde-li to i na dál, tak divadlo naše ještě hlouběji klesne! Reorganizujte divadla, obohacujte repertoire dobrými kusy, jichž tolik na rozličných místech v rukopisu, necpete obecnstvu staré škváry a pak uhlídáte, že i obecnstvo bude činit svou povinnost! Nesmít nám nikdo vytýkati nechuť k umění — o polovičitost však a charlatanismus nestojíme — ten nebudeme a nesmíme ve vlastním prospěchu podporovat!

Povolání herce je velké, vznešené — jak málo však těch, kdož je pochopili! — Každý, kdo vystoupí jednou neb dvakrát na prkna, má se za hotového již umělce a běda tomu smrtelníku, který se odváží, třeba jen velmi mfrně, říci, že tomu není tak, že to či ono schází, dobrému herci že je potřeba aby se učil a pak studoval a opět studoval, že nedostačí — i na venku — podává-li herec všechny v obor jeho zasáhající figury vždy až do nejmenší podrobnosti stejně, že intrikán ku př. nemusí vždy strašně očima koulet a jak had se plížiti, atp. — Pravil jsem, že běda tomu, kdo by se odvážil pověditi herci — herci stojícímu vysoko (?) nad úsudkem a posmívajícímu se náhledu šosáků! — Ano to právě ta bída, že herec chce být nedotknutelným a že se mu žádný, ani na sto kroků, s úsudkem přiblížit nesmí! K tomu by měl také ředitel hledět, nebo pokud budou herci tvořit jakousi kastu upřímnému slovu neodstupnou, pokud nebude ředitelům i na něčem jiném podle kapes záležet, potud nedostane se nám po čem toužíme, po čem hlasitě voláme — rádného divadla!

Než namítne mi někdo snad, že i velkým a dobrým společenstvem se skvěle nedaří! — Připouštím, ale jsem přesvědčen, že apathie obecnstva, jakmile se přesvědčí o solidnosti společnosti, pomine a že podporovati bude vši silou snaživého ředitele a pilné herce. Kdož se ostatně může divit obecnstvu, které bylo tolikrát sklamáno, jemuž se v divadle vše podávalo, jen ne estetická zábava. Kdož může mu zazlít nedůvěřivost jeho?!

Doby ty, kde vše co české bylo s jásotem se vítalo, kde na dost mizerné představení hymny se skládali a krkolonné verše páchali, doby ty vlastenecké naivnosti již pomínuly — národ náš kráčí statným krokem ku předu, den co den sílí a tuží uvědomění své, co den šíří známosti své, proč by tedy

měl lhostejně na Vaše pokulhávání se dívati?! Divadlům našim kyne pěkná budoucnost, nebo divadlo se stalo vzdělavcům v každém městě potřebou, v divadle hledá a nalezá většina ulopocená prací denní oddechu a zábavy. Kam se má člověk, užírá-li smutek srdce jeho, či kali-li děsné chmůry čelo jeho, kam se má obrátiti, kde nalézti úlevy, než v divadle — v divadle tom světě uměle vykouzleném, kde sami sobě navraceni, ze snů svých vyburcováni a k novému životu probuzení býváme! Zde pláčeme nad cizím neštěstím a vypláče tím, ani nevědouce, vlastní, zde radujeme se nad vítězstvím cnosti, pravdy a práva a doufáme, že i nám se téhož dostane, zde učíme se doufat a poznáváme že člověk strůjcem vlastního osudu. V divadle stává se člověk člověkem, zde učí se lidsky cítit, doufat, věřit a milovat a proto je trvání divadla na věčné časy zjištěno! — Krásný veliký to úkol učiti lidstvo — na ředitelích a obecnstvu, bychom na dráze této stále spěli ku předu, a my jsme té pevné naděje, že vezme-li se zřetel k tomu, co jsme v několika těchto řádkách, v nejlepším úmyslu a dle pravdy vytknuli, cíle toho nejsme příliš vzdáleni! — Obecnstvo odloží předsudky své, většinou jen herci mu vnucené a bude divadla podporovat, vědomo si toho, že podporuje ústav jemu prospěšný a pamětlivo toho, že divadla nám již značné prokázali služby a že i na dál musí zůstat školou života a národa! Aby pak divadlo tomu dostálo, to budiž nejsvětější a jedinou snahou ředitelů, kteří pochopili vznešenost úlohy své, velikých si zásluh o národ získají. Nemáme sice Tylů, kteří by život divadlu obětovali, než památka jeho silíž nás a budiž nám pobídkou, bychom k svornému spolupůsobení podali si ruce a tak ku prospěchu vlasti a národa pracovali. Stín jeho obletuj nás a heslo jeho „Všechny kroky naše musí vésti láska k národu a jeho štěstí“ — budiž i našim heslem!

Fr. P. Trudný.

Ochotnické divadlo v Branné.

Je-li ochotnické divadlo pro udržení národního ruchu důležité tam, kde lid cizímu vlivu nepodléhá, čím více jest jej zapotřebí v místech, hraničících s živlem cizím, kde veliká část obyvatelstva namnoze posud nevědomělého každodenně se s Němci stýká, jako to u nás, posledním to českém místě v Krkonoších. Pamětlívi toho studující brannští, zanašeli se po delší čas myšlénkou o zaražení divadla, když dříve po několik let besedami lid probuditi hledíce, vždy jen skrovného účastenství došli. Byla to radost, podívati se na ten zápal, s jakým se dříve chopili. O velikonočních 1865 usnesli se, že nebudou více s tak důležitým podniknutím otálet a že se musí již v příštích prázdninách hráti.